

66

KUNGSBACKAFJORDEN

Naturvärde: BZGHLFK, Klass I.

Kommundel: 1 Kungsbacka, 3 Vallda, 4 Onsala, 5 Fjärås och 6 Åsa Frillesås.

Befintligt skydd: Lotsholmarna (naturreservat). Kungsbackafjordens öar (naturreservat). Tjolöholm, strandängar (naturreservat). Åskatorp, strandängar (naturreservat). För Stora och Lilla Flataskär gäller tillträdesförbud 1 april - 15 juli.

Areal: 5 432 ha, därav landareal 660 ha.

Beskrivning

Kungsbackafjorden är en sydlig, avsevärt breddad del av en markerad sprickdal som kan följas från Vänern via Götaälvsdalen till Göteborg och vidare söderut till Kungsbacka. I fjorden finns flera parallella sprickzoner av vilka en löper utmed Onsalahalvöns förhållandevis höga och raka östra kustlinje. I Kungsbackafjordens mitt kvarstår en hel rad uppstickande restberg som öar. Fjordens östra strand är en flack landhöjningskust med utskjutande berguddar såsom Tjolöholm och Ölmanäshalvön. Mellan uddarna finns vidsträckta strandängar och marskland. En geologisk gränslinje går genom fjorden. Berggrunden på öarna och på Onsalaön i väster består i huvudsak av Askimsgranit, genomdragen av grönstensstråk, medan gnejser vidtar österut.

Kungsbackafjorden är ingen äkta fjord enligt geografisk terminologi eftersom den saknar tröskel i mynningen. Från Kattegatt går två djuprännor in i fjorden, den västra som mest 30 meter djup och den östra 15 meter djup. I de östra och norra delarna finns vidsträckta grundvattenområden med ett djup under 3 meter. Kungsbackafjordens inre delar får en speciell karaktär, estuarie, genom det sötvatten och de näringsämnen som tillförs via Kungsbackaån och Rolfsån. Det allra översta vattenskiktet i fjorden är därför normalt starkt utsötat. Vattenomsättningen är stor i fjorden och den genomsnittliga uppehållstiden för ytvattnet är mindre än ett dygn. Fjordens botten är täckt av ett gyttjeskikt.

Grundområdena i fjordens inre och östra delar kantas av flacka, i huvudsak betade strandängar. Trots att landhöjningen endast är 0,11 cm per år är den märkbar i detta flacka landskap. I en zon mellan medelvattennivån och högvattengränsen finns marskland. Här bildas vad som kan kallas flodmarsk eller estuariemarsk på g a att det främst är sediment som fraktas ut av fjordens åar som avsätts.

Bottenvegetationen domineras av ålgräs och alger. I den innersta delen finns stora bestånd av havssallad medan ålgräs dominerar stora områden i övriga delar. Grundvattenområden övergår via zoner med bandtång, skruvning, hårnating m m i strandängar. Dessa har stor variation och en väl utvecklad vegetationszonering. I de inre delarna är vegetationen präglad av sötvattenutflödet från åarna. Genom nybildningen av marskland pågår ständigt

Skala 1:70000. Svinholmen 1:1 m.fl.

en nykolonisation av växter såsom stor glasört (*Salicornia strictissima*), revigt saltgräs och saltmålla på strandens nedre del. I de ”minisaltöknar” som bildas i tidvis översvämmande sänkor växer de extremt salttåliga arterna glasört och saltört. Strandängarna avslutas uppåt av driftvallar och övergår därefter i mer typiska ”landväxksamhällen”. Strandängarna är växtgeografiskt intressanta med flera arter som här befinner sig vid eller i närheten av sina nord- respektive sydgränser. Norskstarr, strandstarr och saltstarr är exempel på det förstnämnda medan smal käringtand är exempel på det senare.

Fågellivet är rikt i området. Strandängarna är värdefulla som häckningsplats för vadare såsom sydlig kärrsnäppa, brushane och rödbena. Sydlig kärrsnäppa har här sin största koncentration i landet. Dessutom är strandängarna tillsammans med grundområdena betydelsefulla som rast-, ruggnings- och övervintringsplatser för bland annat vadare, sjöfågel och sädgäss. Kungsbackafjorden är en av landets främsta ruggningsplatser för knölsvan och knipa. Under sensommaren samlas här ett tusental knölsvanor för att rugga. På strandängarna rastar uppåt tusen sädgäss under hösten och under vinterhalvåret ses bland annat sothöns, krickor, bläsänder och vigg i stora antal i grundområdena. Under isvintrar samlas sjöfågeln i de vanligen isfria mynningsområdena till Rolfsån och Kungsbackaån. Det rika fågellivet har medfört att Kungsbackafjorden tagits upp internationellt som ett CW-område (convention on Wetlands).

De högproduktiva grundområdena är också yngel- och uppväxtområden för fisk. De är viktiga uppväxtområden för plattfisk såsom flundror, rödspotta, skäddor, tunga och havsöring. Havsöringens reproduktion sker i Rolfsån och Kungsbackaån med biflöden. I undervattensängarna av bandtång leker horngädda under våren och ynglen tillväxer här. De vuxna stannar ett tag och äter upp sig innan de återvänder till Nordsjön. Här finns även stora bestånd av ål, vilka stannar till könsmognad. Många fiskar som lever på djupare vatten under dagen söker sig på natten till ångarna av bandtång för födosök.

Fjorden har en attraktiv skärgård med ett trettiotal öar. Störst är Vindö och Lotsholmarna, dvs Brokö, Hällesö och Ramnö. Vegetationen, som mest består av hållmarker och ljunghed, är präglad av äldre tiders betesgång och annat utnyttjande. Idag är betestrycket dock otillräckligt och öarna delvis igenväxande med en och sly.

Vid Asserlund finns en höjdsträckning som förmodligen utgör en drumlin som starkt bearbetats av havets vågor. Särskilt i den västra delen finns klappersten, ställvis i form av en krönvall med numera igenvuxna grunda tag. Omfattande marinbiologisk forskning har utförts i grundområdena. Området från Kollahed till Tjolöholm tillhör de mest lämpliga i landet för forskning rörande marina grundområden. Även ornitologiska undersökningar har gjorts i området, bland annat ekologiska undersökningar rörande knölsvanor.

Fjorden är med sin skärgård attraktiv för friluftslivet. Båtbeståndet runt fjorden utgöres av 2 000 - 3 000 småbåtar. Intresset för båtliv är stort och en ökning av båtbeståndet kan förväntas. Öarnas attraktivitet för bad är mycket stor. Förutom öarna är Hanhalsholme och ett par avsnitt på fjordens sydväststrand välfrekventerade badplatser. Ett särskilt problem är de drygt 400 båtar som är bojlagda i grundområdena sommartid. Bottnarna kring båtarna blir fördärvade genom att bojkättingen river upp botten och gör det omöjligt för bandtång m m att växa där. Fjorden betraktas som ett av de bästa fritidsfiskeområdena längs svenska kusten både vad gäller fisktillgång och tillgänglighet. De mest eftertraktade fiskarterna är öring och horngädda. Fjordens rika fågelliv gör den också värdefull för ornitologer från hela regionen under större delen av året.”

Området är angivet som riksintresse för naturvård, objekt NN 5 Kungsbackafjorden-Södra Onsalahalvön-Nidingen, för friluftsliv, objekt FN 5 Onsalalandet-Kungsbackafjorden-Tjolöholm, och för kulturmiljövård, objekt KN 12 Tjolöholm. Området ingår även i ett av regeringen godkänt Natura 2000-område (SPA/pSCI).

Bedömning

Kungsbackafjordens ostörda och vidsträckta grundområden och strandängar har ett synnerligen stort värde för den vetenskapliga naturvården. Av geovetenskapligt intresse är nybildningen av marskland i strandzonen. Grundområdena, bland de främsta i landet, är av stort värde ur fiskeribiologisk synpunkt och för marinbiologisk forskning. De botaniska intressena är stora. De ornitologiska värdena är omfattande och området har en internationell status som våtmark. Stor betydelse för friluftsliv och landskapsbild.

Fortsatt bete på strandängarna. Bete, röjning och bränning på de större öarna. En god vattenkvalitet bevaras. Problemen med båtlivet löses. Dikning eller annan exploatering av strandängarna får inte förekomma.

Referenser

- Flodin, L-Å. 2001. Ornitologisk värdering av strandängar i norra Halland. Länsstyrelsens meddelande nr 2001:7.
- Lindfeldt, K. 1990. Ängs- och hagmarker i Kungsbacka kommun. Länsstyrelsens meddelande nr 1990:2.
- Länsstyrelsen 1988. Områden av riksintresse. Kulturminnesvård. Länsstyrelsens meddelande nr 1988:17.
- Länsstyrelsen 1988. Områden av riksintresse. Friluftsliv. Länsstyrelsens meddelande nr 1988: 18.
- Länsstyrelsen. 2001. Områden av riksintresse för naturvård i Hallands län. Länsstyrelsens meddelande 2001:20.
- Strand, V. 2002. Natura 2000. Regeringsgodkända områden i Hallands län 2002. Länsstyrelsens meddelande 2002:01.
- Åhrén, PM. 1982. Kungsbackafjordens strandängar. Biologisk inventering. Länsstyrelsens meddelande nr 1982:6.